

ΕΦΥΜΑΙΖΟΝΤΑΣ ΔΙΑΦΟΡΑ ΠΑΛΙΑ ΒΙΒΛΙΑ

..... ΤΑ ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΡΟΛΟΓΙΑ

Πώς μετράται ο πολιτισμός μιας χώρας. Τα τρία ιστορικά ρολόγια των 'Αθηνών. Το ρολόγι του 'Ελληνικού. 'Η εσπερινή 'Οδοσώρα. Οι νυχτοκράχτες του Μεσαίου. Μερικά απ' τα περιεργότερα ρολόγια. Τα ιστορικά ρολόγια της Γαλλίας. 'Ο 'Αράρης του 'Αργού. Τα ρολόγια του Καπεδιστρίου. 'Η ώρα φεύγει, Ούγε! Το ρολόγι του Φώσκολου, κ.τ.λ. κ.τ.λ.

Ο 'Αμερικανός εθιμογράφος, Μάρκ Τουάιν, διηγείται κάπου, ότι οι ναυαγοί ενός πλοίου, έπειτα από διάφορες ταλαιπωρίες, βγήκαν σε μία άγνωστη χώρα και προηρούσαν, μη γνωρίζοντας αν θάβρισκαν μπρός τους πολιτισμένους ή άγριους. 'Εξάρνα αντίρρησην στημένην μά κρημάλια. Τότε, γεμίτοι χαρά, έγονάτισαν και' εγύρισθησαν τὸ Θεό, γιατί τοὺς έξοριζε ασετέ ο π. ο. πολιτισμένοσ.

'Αφού λοιπόν ή άγχονη μπορεί σε μερικά περιπτώσεις να χρησιμοποιηθεί και αυτή ως γνώρισμα του πολιτισμού ενός τόπου, καινέ περισσότερο λόγο μπορεί να ληφθή ως πρόμοιο μέτρο τὸ ρολόγι. Στη δεύτερη αυτή περίπτωση, ό έξνος που θά έφτανε στην 'Ελληνική πρωτεύουσα, θά έβγαζε για τὸν πολιτισμό των 'Αθηνών θλιβερά συμπεράσματα. Γιατί σ' όλη την πρωτεύουσα τὸ μόνο ρολόγι που λειτουργεί κάτωσ κωνιάνα, εινε τὸ ρολόγι της Μητροπόλεως. 'Η αλήθεια εινε βέβαια, ότι κάθε μεριά, με άριθμία του τιμῆ των χ. Δημ. Αιγινήτη, ή σηματοδία του 'Εθνικού 'Αστεροσκοπίου ύφηνετα στην κορυφή τὸ λόρου, δείχνοντας ότι ό ήλιος έφτανε στο κατακόρυφο και ή κακίστη των έκκλησιών σημαίνουν. 'Αλλά πόσο μπορούν να προσέξουν τὸ σύνθημα αυτό, με την όχλοβή της πόλεως, τὰ σφαιρική και ή έκκλησίες δεν εινε πολλές στῆς 'Αθήνας. 'Εκείνο λοιπόν που λείπει απ' τη σημερινή πνευτώδη ζωή των 'Αθηνών, εινε τὰ δημοσία — ή δημοτικά, αδιάφορο — ρολόγια, σε δρόμους και πλατείες, σε κέντρα και σε άποκέντρα άκόμα, ρολόγια κληροθιμωμένα, που νά δείχνουν την άκριβή ώρα και νά διεκλιώνουν τοὺς κατοίκους στις έργασίες τους.

Σε άλλα χρόνια τοὺς λαίχτων ύπηρχαν στη μικρή πρωτεύουσα τρία ρολόγια. 'Η αλήθεια εινε πὸς δεν έσημφοινούσαν πάντοτε μεταξύ τους. 'Η 'Ελληνική διχόνοια (ή καταραμένη αυτή άρρώστια της χώρας μας), εινε τριπλόσ και μέσα στῆς ρολόγια, νά' ετσι ενὸ τὸ ένα έσημψανε π. χ. 5, τὸ άλλο, από πείσμα, έσημψανε 5 1/2 και τὸ τρίτο 6! 'Αλλά, τέλος πάντων, όταν τὰ τρία 'Αθηναία ρολόγια άποφάσισαν νά συμβιβασθῶν, οι 'Αθηναίοι ήξεραν άποσφίρησε τί ώρα εινε!...

Τὰ ρολόγια αυτά ήσαν τὸ γνωστό της Μητροπόλεως, τὸ ρολόγι τὸ Πανεπιστημίου καί τὸ ιστορικό τὸ λόρου 'Ελληνίου στὸν πυγίσκο της Παλιῆς 'Αγορῆς. Τὸ τελευταίο αυτό έβιενε θυλιωό. Εινε γνωστόν, ότι ό Σωκράτης 'Ελληνός μᾶς έζηπε μερικά απ' τ' άριστουργήματα τὸ Παρθενόνος και τὰ έφερε στην 'Αγγλία. 'Εστηλήτευθ ήμως γι' αυτό απ' την 'Εθροπαική κοινή γνώμη και απ' τὸ Βίβωνα, ό όποιος έγραψε ότι «δ λόγος 'Ελλην έπραξε εἰς βάρος των 'Ελληνικών μνημείων ό,τι δεν έπραξαν οι 'Εθροποι». Για νά ελαρροθή λοιπόν τὴ θλιβερή έντύπωση, ό αρχαιοκλήρης λόβος έχάρισε στην Τουρκοκρατούμενη πόλι της 'Αθήνας, έσ' αντάλλαγμα τὸν άριστουργήματιόν που της έστέρησε, τὸ ρολόγι αυτό. Κι' έτσι, τὸ δόρο εκείνο, με τή χαλίχη φωνή του, θύεισ πάντα στους κατοίκους τὸν 'Αθηνών ότι ό κόσμος αυτός εινε κωνιμένος περισσότερο από άβια, παρά από δικαιοσύνη, και ότι τὸ Δίκαιον βόσκεται μόνο με τοὺς ισχυρούς.

Κάτω από τὸν ύπερο τὸ «'Ορολόγιον τὸ 'Ελληνίου ανεπτύχθησαν οι διάσημοι μά γ κ ε ς ή ο μ σ χ ο μ ά γ κ ε ς της 'Αγορῆς, για τοὺς όποιους έγράψαμε άλλοτε. 'Ησαν οι λούτροι, οι χαμλίηδες και άλλα κωνιστά στοιχεία της εποχῆς, από τὰ όποια έστρατολογοῦσαν τοὺς «άνθρώπους τους» οι κομπιάρηδες τὸν 'Αθηνών. 'Υπόλοιπος μάλιστα και διβίλο, «'Η μάγκα τὸ Ρολογιούσ άγνωστόν 'Ελληνος συγγραφέος, που περιγράφει τή ζωή και τὰ κατορθώματά τους.

Τὸ άλλο ρολόγι τὸ Πανεπιστημίου έχει παλιές αμαρτίες και δικὸ τὸν πάντοτε χαβῆ. Τὸ ρολόγι της πλατείας τὸ Σιντάγματος, στὸ κῶμα τὸν τραμ, σφαναγιώνεται την Πάουερ πην

εισυνειδησία και... πλέον οὐ...

Στὰ παλαιότερα χρόνια ύπήρχαν και μερικά άλλες συνθήσεις, που έρημοιμενα για νά μαθαίνον οι 'Αθηναίοι την ώρα. Π. χ. τὸ στρατιωτικό σάλπισμα της εσπερινῆς άποχωρήσεως. Την ώριμομένη ώρα ένας λόχος σάλπιγκτῶν και τυμπανιστῶν εστάθηνε μπροστά στο Φρουραρχείο, και από και σκορπίζονταν σε τμήματα στους δρόμους σάλπιγγοντας την άποχώρησα. 'Ακολουθούσε ή παδική μαριόδα με άλλαλαγμούς και χοροπήματα, κατὰ τὸ ρυθμό:

Οδοσώρα, Οδοσώρα Στὴν Πόλι, στὴν Πάλι πὸν' ό Οδοσώρης; και άει νά τόνε βρηῆ!...

Οι κάτοικοι που άκουγαν τὸν άλλαλαγμό αυτό μάθαιναν τί ώρα εινε. 'Η φράσις εσίμψανε ή Οδοσώρα, έδήλυνε ότι εινε έπτά, όκτώ, έννε, άναλόγως της έποχῆς τὸ έτους. 'Επισης ύπήρχε και τὸ σάλπισμα της αήτης, ή γλυκεία και ποιητική διανὰ, που έβούσε και αυτή με τὰ έθιμα τὸν παλιῦ κωνοῦ...

'Ρωσάτωσ και οι όθρονοι σαλειπιτῆδες έρημοιμενα στη μακαρία έκεινη έποχῆ ή μετρο της ώρας. 'Ο λαός έλεγε: «'Εξύνθησα με τὸ πρώτο σαίεπι», ή «'Ελιόγησα με τὸ πρώτο σαίεπι». Οι σαλειπιτῆδες δηλαδή έκαναν τότε, ό,τι οι περιόμοιο εν ν κ τ ο κ ο ά τ α ι ψ της Αυτιχῆς 'Ευρώπης στὸ Μεσαίονα, που εινε έργο νά γυρίζουν στους δρόμους τὸν φρουρακῶν πόλεων και νά άλλαλοῦν με τή φωνάρα τους, σε έπίσημο τόνο:

«'Η ώρα εινε δύο μετά μεσονύκτιον! Κοιμηθήτε ήσυχως πολίτα!...»

'Όσοι κοιμόνταν την ώρα έκείνη κι' όνειροένοντο, πετάγονταν έντρομοι από την άγριοφρονα τὸ νυχτοκράχτη, για ν' άκούσσουν έπαναλαμβανόμενη δύο και τρεις φορές την πρωτορή νά... κοιμηθῶν ήσυχως. Τὸ πάθημα αυτό κωνίε με κωνο από αναφρέτα για κάποιον βαβόν, ό όποιος εινε ύπηρέτη βίλας και τὸ έδωσε έντολή νά τὸν ζυνησιση στις 6 π. μ. για νά πά ταιξεί. 'Ο βίλας τὸν έξυνησε στῆς 4, για νά τὸν πῆ: ...

— Κίωτε, κοιμηθήτε ήσυχα, έχετε δύο ώρες άκόμα!...

Τὸ ρολόγι εινε μά από τις εθροέστερες, αλλά και παλαιότερες μηχανικές εφευρέσεις τὸν άνθρώπου. Οι αρχαίοι 'Ελληνες ειναν την κληροβία για τὴ μέτρον τὸν χρόνον' ό 'Αραβες όμως εποχώρησαν περισσότερο. 'Ο Καλίης 'Αροῦν—έλ Ρασιδ έστειλε δόρο στὸν Καρολομάγο ένα χάλκινο ρολόγι, που έσημψανε τις ώρες με περιεργό τρόπο: 'Υπήρχαν γύρω-γύρω ποροτοῦλες, από τις όποιες έβγαναν λπίτες και άφιναν νά πέσουν από τὸ χέρι τους χρωσές σφαίρες σε μά πλάνα χάλκινη. Οι κροτί αυτοί έσημψαναν τί ώρα ήταν. Τὸ δώρο έκαμε κατάλληλη στην Αήλι τὸ Βασιλέως και θεωροήθη θαύμα, σε έποχῆ που ή τέχνης βόσκονταν από σκοκία της βαροβαθόπιος.

Κατὰ τὸ 500 μ. Χ. ό συγγραφέης Κλωρίδος ό Γαζάιος, εινε ιδεί και περιγράφει ένα περιεργό ρολόγι, που ήταν αλήθινθ θαύμα στην πόλι της Γάζας. Στὸ ρολόγι αυτό ύπήρχαν δώδεκα χάλκινα άειοι στις θέσεις τὸν ώρών. Κάθε άειος κρατούσε ένα στεφάνι στὸ όμφο του, έτοιμος νά τὸ βάλει στην κεραλή τὸν 'Ηρακλέους. 'Ο 'Ηλιος—βασιλικῶ ντυμένος—έδινε τὸ σύνθημα: Κρατώντας με τὸ άριστορὸ χέρι την οθρόνο σφαίρα, άπλωνε τὸ δεξι χέρι σε μά μικρή πόρτα, ή πόρτα άνοιγε, και ό 'Ηρακλής παρουσιαζόταν για νά τὸν βάλει ένας από τοὺς δώδεκα άειοῦς—άντιστοιχως της ώρας εκείνης—τὸ στεφάνι στὸ κεφάλι.

'Ενα από τὰ ιστορικά ρολόγια της 'Ευρώπης εινε και τὸ λεγόμενο «Ζευκίωδο» της Γαλλικής πόλεως Ντιόνη, τὸν όποιον ή άρχή περιβάλλεται από θρόνου. Λένε ότι πρώτα άνήκε στην πόλι Κουρτιέ, από την όποια τὸ έληρε Φίλιππος ό Τολμηρός, δοῦξ της Βουργουνδίας, θέλοντας έτσι νά τιμωρήσει τοὺς κατοίκους γιατί άρνήθησαν νά δώσουν στὸ Βασιλέα Κάρολο ΣΤ' τὰ

ΤΡΑΓΟΥΔΑΚΙ
Μισοεί ο νοός μου σπῆ
(παλιῆ,
παισιγάρᾳ μου χρόνια,
ποῦ ἡ ἔννοια δὲν τὰ ὠλενε
κι' ἡ σκέψι κι' ὁ κοῦβος,
μὰ μόνο τὰ κοιμίζανε,
τὰ ἔστησαν τ' ἄβροια
καὶ κλήη ἦσαν τῆς μᾶνας
(μου
ὁ κόρρος σπογκιός.
Τὰ δόσσαλα τοῦ ἀκρογία-
(λιού
παχνίδι στὰ χερσικά,
καὶ τὰ λουλοῦσια ποῦ εἶ-
γα γκῶλερ τῆ βροσά,
καὶ τὸν χελιῶν τὰ πεῖο ἄ-
(παλά
καὶ δροσερᾶ φιλικία
ἀπ' ἄβροφουλα, ἀπὸ γονισῶ
κι' ἀπ' τὴν καλὴ γιανιά...
ΡΩΜΟΣ ΦΙΛΥΡΑΣ

